

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI

«TASDIQLAYMAN»

Toshkent tibbiyot akademiyasi
rektori A.K. Shadmanov

2022 yil 5 » 08

MENEJMENT XAVFI MODUL DASTURI

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi: 610 000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi: 60411200 – Menejment: sog'liqni saqlash menejmenti

Toshkent -2022

	Modul kodi MX13-406	O'quv yili 2022/2023	Semestr 3-4	Kreditlar 6
	Modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 3/3
1.	Modul turi mjburiy	Auditoriya mashg'ulotlar (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Menejment xavfi	90	90	180
2.	<p>I. Modul mazmuni</p> <p>Modulni o'qitishdan maqsad - menejment fakulteti talabalariga tashkilotni boshqarish jaraenida (shu jumladan sog'liqni saqlash sohasida) xavflarni boshqarishning turli strategiyalari va yondoshuvlarini o'rgatishdir.</p> <p>Ushbu maqsadga erishish uchun modul talabalarning ilmiy dunyoqarashini va nazariy bilimlarini, amaliy ko'nikmalarini, xavflarni boshqarish jarayoniga uslubiy yondashuvni shakllantirish vazifalarini bajaradi.</p> <p>Modulning vazifasi - turli xil tashkilotlarda "xavf" tushunchasi bilan tanishish, aniqlanishi kerak bo'lgan xavf xususiyatlarini o'rganish; xavflarni tahlil qilish va baholashni qanday amalga oshirishni o'rganish; xavflarni tabiati, manbai va vaqtiga qarab tasniflash variantlari bilan tanishib chiqish va ularning tashkilot faoliyatiga ta'sirini o'rganish; tashkilotni boshqarishda amaliy faoliyatda risk matritsasini ishlab chiqish va undan foydalanishni o'rganish; xavflarni boshqarishda turli strategiyalar va yondoshuvlarni o'zlashtirish; sog'liqni saqlash tizimida menejment xavfi xususiyatlarini o'rganish.</p>			
	<p>II. Asosiy nazariy qism</p> <p>II.I. Modul tarkibiga quydagi mavzular kiradi:</p> <p>3 – semester:</p> <p>1 – mavzu: Menejment xavfiga kirish qismi</p> <p>Ma'ruzada xavf va xavfni boshqarishning bir qator ta'riflari keltirilgan; paydo bo'lgan xavfni to'liq tushunishni ta'minlash maqsadida aniqlanishi lozim bo'lgan xavf xususiyatlari keltirilgan. Xavflarni tabiati, manbai va vaqtiga qarab tasniflash variantlari tavsiflangan, shuningdek, xavflarni tashkilotning turli atributlari bilan bog'lash variantlari berilgan. Ma'ruza ehtimollik va kattaligi jihatidan bir moddiy xavf ehtimol ta'sirini ifodalash uchun xavf matritsasidan qanday foydalanish haqida ma'lumot beradi; tamoyillari va xavflarni boshqarish maqsadlarini bayon qiladi, sodir bo'lishi mumkin bo'lgan tahdidlarning mohiyatini, boshqaruv elementlari va imkoniyatlarini, tashkilot har bir turiga qanday javob berishi kerakligini ta'riflaydi. Ma'ruzada muvofiqlik, kafolat, qarorlar, samaradorlik va samaradorlik nuqtai nazaridan xavflarni boshqarishning asosiy afzalliklari tasvirlangan; xavflarni boshqarish jarayonining</p>			

asosiy bosqichlari va xavflarni boshqarish tizimining asosiy tarkibiy qismlari ko'rib chiqiladi.

2 - mavzu: Xavfni baholash

Ma'ruza muhim bosqich sifatida xavfni baholash zarurligini asoslaydi boshqarish jarayoning bir qator mavjud xavflarni baholash usullari, afzalliklari va har bir metodikaning kamchiliklarini tavsiflaydi. Turli xil xavflarni tasniflash tizimlari ham taqdim etilgan va eng ko'p tasdiqlangan tizimlarning asosiy xususiyatlari tasvirlangan. Xavf matritsasiidan foydalanishga misollar, shu jumladan har bir kvadrantda xavf-xatarga javob berish bo'yicha hukmron chora-tadbirlarni aniqlash uchun berilgan. Yo'qotishlarni nazorat qilishning asosiy tarkibiy qismlari, shuningdek, yo'qotishlarning oldini olish, zararni cheklash kabi sohalaridagi yondoshuvlar ko'rib chiqiladi. Alohida alternativ yondoshuv ijobiy tomonlarini aniqlashning muqobil yondoshuvlari va ushbu yondoshuvlarni strategiya, loyixalar va operatsiyalar uchun amaliy qo'llash ko'rsatilgan. Biznesning uzluksizligini rejalashtirish, tashkil etish faoliyatining ahamiyati haqida ma'lumot beriladi.

3 - mavzu: Risklarni boshqarishga yondashuvlar

Ma'ruzada xavflarni boshqarish standartlari, xavflarni boshqarish jarayoni, xavflarni boshqarish kontekstini yaratish, xavf registrini loyihalash va undan foydalanish, korxonada xavflarini boshqarish, muqobil yondashuvlar, paydo bo'ladigan xavflarni boshqarish, chidamlilikning ahamiyati, boshqaruv standartlari tuzilishiga alohida e'tibor beriladi.

4-mavzu: Xavf aniqlash va nazorati

Ma'ruzada strategiya va taktika, samarali operatsiyalar, muvofiqlikni ta'minlash, hisobot samaradorligi, reputatsiya va biznes modeli, biznes modelining tarkibiy qismlari, xavflarni boshqarish va biznes modeli, obro' va korporativ boshqaruv, risklarni boshqarish, ta'minot zanjiri va reputatsiyaning ahamiyati, risklarni boshqarish strategiyasi, risklarni boshqarish protokollari, xatarlarni boshqarish bo'yicha qo'llanma, risklarni boshqarish bo'yicha majburiyatlar, majburiyatlarni taqsimlash, mas'uliyat doirasi, boshqaruvning qonun bilan belgilangan majburiyatlari, xatarlarni nazorat qilish xarajatlari, moliyaviy risklarni nazorat qilish, infratuzilma xatarlarini nazorat qilish, reputatsiyaga oid xavflarni nazorat qilish hamda bozor risklarini nazorat qilish haqida tushuncha beriladi.

5 - mvzu: Xavflarni boshqarish strategiyalari

Ma'ruzada xavflarni boshqarish siyosatining asosiy tarkibiy qismlari taqdim etiladi, tashkilot uchun xavf arxitekturasi, strategiyasi va protokollari (RASP)ning asosiy tarkibiy qismlari tushuntiriladi va ularning bir biriga qanday mos kelishi tahlil qilinadi. Shuningdek, xavflar reestrining tabiati, mazmuni va qo'llanishi ko'rsatilgan. Xavflarni boshqarishda xodimlarining asosiy rollari va majburiyatlari alohida ko'rib chiqiladi, bir qator tashkilotlar uchun xavflarni boshqarish arxitekturasi, shu jumladan xavf qo'mitalarining ahamiyati va xavf to'g'risida xabardorlik; xavf to'g'risida xabardorlik madaniyatining asosiy xususiyatlari va asosiy tarkibiy qismlarni qanday o'lchash mumkinligi

tasvirlangan. Xavflarni anglashning ahamiyatiga, shu jumladan xavflarni boshqarish bo'yicha axborot tizimlaridan foydalanishga alohida e'tibor beriladi.

6 - mavzu: Korporativ xatarlarni boshqarish modellari

Ma'ruzada turli xil tashkilotlarda korporativ boshqaruv modelining asosiy xususiyatlari keltirilgan; odatdagi tashkilotning turli xil manfaatdor tomonlari va ushbu manfaatdor tomonlarning xavflarni boshqarishga ta'siri tasvirlangan. Shuningdek, u soddalashtirilgan biznes modeli va turli xil yadro turlarini tavsiflaydi, tashkilotda sodir bo'lishi kerak bo'lgan jaraenlar, loyixaning haet aylanishining qisqacha tavsifi va A4 yondoshuvidan foydalangan xolda har bir bosqichda risklarni boshqarishning ahamiyati berilgan. Ma'ruza shuningdek, loyiha risklarini boshqarishning asosiy xususiyatlari, operatsion risk haqida ma'lumot beradi, moliya institutlarida operatsion riskning asosiy manbalari, ta'minot zanjirining ahamiyati, autsorsing bilan bog'liq xavflar va ushbu xavflarni muvaffaqiyatli boshqarish usullari haqida ma'lumot beradi.

4 – semester:

7-mavzu: Xavfga javob

Ma'ruzada turli xil xavfni to'g'irlash, transfer xavfi, xavfni tugatish, strategik xavfga javob qilish, risklarni nazorat qilish usullari, boshqaruv turlari, xavfli zonalar, profilaktik nazorat, tuzatish nazorati, direktiv hamda detektiv nazorati haqida ma'lumot beriladi.

8 - mavzu: Xavfga qarshi choralar

Ma'ruzada xavflarni boshqarish bo'yicha korporativ yondoshuvning asosiy xususiyatlari keltirilgan bo'lib, xavflarni boshqarish tashabbusini amalga oshirish uchun rejalashtirish vositasi sifatida xavf ishtahasining ahamiyati alohida ta'kidlangan. Xavflarga tolerantlik, tuzatish, o'tkazish va tugatish nuqtai nazaridan javob berish variantlari tavsiflangan, oldini olish, tuzatish nuqtai nazaridan mavjud nazorat turlari keltirilgan.

9 - mavzu: Sug'urta va xavf omillarini kamaytirish

Ma'ruzada xatarlarni o'tkazish xavf-xatarlarga nisbatan mavjud bo'lgan asosiy xavf-xatarlardan o'rganiladi. Sug'urtalashning asosiy printsiplari, sug'urta shartnomalari mulkka etkazilgan zararni sug'urtalash, sug'urtaning boshqa turlari, uchinchi tomon sug'urtasi, sug'urtadan risklarni uzatish mexanizmi sifatida foydalanish bilan bog'liq afzalliklar va kamchiliklar, sug'urta qildiruvchi javobgarlikka tortilish uchun mos keladigan tovon chegarasini tanlash haqida ma'lumot beriladi.

10 – mavzu: Xavf madaniyati

Ma'ruzada:

- xavf-xatardan xabardor madaniyatning asosiy xususiyatlarini va asosiy komponentlarini qanday aniqlanishi va o'lchanishi mumkinligini tasvirlanadi;
- tashkilotning risk etukligi komponentlarini tavsiflash va risklarni boshqarish faoliyatiga ta'sir qilish;
- tavakkalchilik ishtahasi ahamiyatini va uni tavakkalchilik matritsasida, tavakkalchilik va tavakkalchilik qobiliyati bilan qanday ko'rsatish mumkinligini

tasvirlab berish;

- xavf-xatarni o'rgatish va xavf-xatarlar bilan aloqa qilishning ahamiyatini hamda tashkilotning xavf madaniyatiga ta'sirini tushuntiriladi;

- tavakkalchilikni o'rgatish va risklar bilan bog'lanish, shu jumladan risklarni boshqarish axborot tizimlaridan foydalanish muhimligini umumlashtiriladi;

- tavakkalchilik kompetensiyasi asoslari va rejalashtirish, amalga oshirish, o'lchash va o'rganish bilan bog'liqlik xususiyatlari tushuntiriladi;

- tavakkalchilik bo'yicha amaliyotchi tomonidan talab qilinadigan odamlarning ko'nikmalarini tavsiflash, ular bilan aloqa, munosabatlar, tahliliy va boshqaruv kabilar umumlashtiriladi.

11-mavzu: Xavf analizi va xavf omillarini kamaytirish

Ma'ruzada xavfni boshqarish qobiliyati, korporativ boshqaruv modeli, korporativ boshqaruv tamoyillari, korporativ boshqaruv tizimi, manfaatdor tomonlar bilan muloqot, manfaatdor tomonlar va asosiy jarayonlar/ strategiya/ taktika/ operatsiyalar, operatsion risklarni boshqarish, operatsion xavf va uni o'lchash, o'lchovdagi qiyinchiliklar, operatsion xavfning rivojlanishi, loyiha risklarini boshqarish tizimini ishlab chiqish, loyiha risklarini tahlil qilish va boshqarish, strategik hamkorlik, operatsiyalarni outsorsing qilish kabi mavzular haqida ma'lumot beriladi.

12-mavzu: Xavf oldini olish va nazorat qilish

Ma'ruzada bizning risk ishtahimiz va risklarni boshqarishga yondashuvimiz, obro'ga zarar, asosiy xavflar va noaniqliklar, boshqaruv muhiti, boshqarish muhitining tabiati, boshqarish muhiti va uning xususiyatlari, ichki nazorat tizimi, xavfni kafolatlash usullari, taftish komissiyalari, xatarlarni kafolatlashning afzalliklari, ichki audit faoliyati/ doirasi/ roli/ o'tkazish, boshqaruv majburiyatlari, risklarni boshqarish bo'yicha hisobot to'g'risida tushuncha va ma'lumotlar beriladi

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar:

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

3-semestr:

1-mavzu: Menejment xavfiga kirish qismi

2-mavzu: Xavfni aniqlash

3-mavzu: Xavflarning tashkilotga ta'siri

4-mavzu: Xavflarning turlari

5-mavzu: Xavflarni boshqarish tamoyillari va vazifalari

6-mavzu: Xavflarni boshqarish standartlari

7-mavzu: Xavflar reestrini ishlab chiqish va amaliy foydalanish

8-mavzu: Korporativ xavflarni boshqarish. Umumkorporativ yondoshuv. Risklarni boshqarishning muqobil yondoshuvlari

9-mavzu: Xavflarni baholash – ahamiyati va yondoshuvlar. Xavflarni baholash usullari

10-mavzu: Xavfni idrok etish va munosabat

11-mavzu: Xavflarni tasniflash

12-mavzu: Xavflarni tahlil qilish va baholash. Xavf matritsasini qo'llash

13-mavzu: Xavfning ehtimoli va kattaligi. Yo'qotishlarni nazorat qilish, ularning oldini olish

14-mavzu: Xavfning ijobiy tomonlarini aniqlash

15-mavzu: Qabul qilish, javob berish, o'tkazish, xavfni boshqarish

4-semestr:

1-mavzu: Xavflarni nazorat qilish usullari

2-mavzu: Sug'urta va xavflarni boshqarish

3-mavzu: Asosiy biznes-jaraenlar

4-mavzu: Reputatsiya va biznes modeli

5-mavzu: Xavflarni boshqarish konteksti. Xavflarni boshqarish bo'yicha ma'suliyat

6-mavzu: Xavfni qabul qilish jarayoni. "Risk ishtahasi"ning ahamiyati

7-mavzu: Xavflarni boshqarish bo'yicha trening va muloqot. Xavflarni boshqarish bo'yicha mutaxassisning ma'lakasi

8-mavzu: Korporativ xavflarni boshqarish modeli

9-mavzu: Operatsion Menejment xavfi

10-mavzu: Loyiha menejment xavfi

11-mavzu: Ta'minot zanjirini boshqarish

12-mavzu: Xavflarni boshqarishni ta'minlash. Ichki audit

13-mavzu: Xavflarni boshqarishda hisobot berish

14-mavzu: Sog'liqni saqlashda menejment xavfi

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari jihozlari bilan jihozlangan auditoriyalarda har bir akademik guruhga alohida o'tiladi. Mashg'ulotlarda faol va interfaol usullar qo'llaniladi. "Loyihali o'qitish", "Keys-stadi" va boshqa texnologiyalaridan foydalaniladi. Tarqatma materiallar va axborotlar multimedia qurilmalari yordamida uzatiladi.

IV. Amaliy ko'nikmalar:

1. Xavflarni aniqlashni bilish
2. Xavflarni tahlil qilish va baholash bo'yicha ma'laka
3. Xavf matritsasini ishlab chiqishni bilish
4. Xavfga qarshi strategiyani ishlab chiqish olish

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular

1. Tashkilotning xavf-xatar landshafti va xavf xususiyatlari
2. Xavf formulasi
3. Xavf piramidasi: omillar, belgilar, bifurkatsiya, nazorat
4. Xavfning ko'p qirrali hodisasi

	<ol style="list-style-type: none"> 5. Xavflarni boshqarish bo'yicha ma'suliyatni taqsimlash: ma'suliyatni taqsimlash xaritalari 6. Rutin - menejment xavfi 7. Favqulodda vaziyatda menejment xavfi 8. Xavfga javob berishning psixologik xususiyatlari 9. Xodimlar bilan ishlash xavfi 10. Xodimlarning xavfli ishtahasini baholash 11. Xavfli pozitsiyaning talab qilinadigan va haqiqiy ishtahasini baholash 12. Xavflarni boshqarish dasturini moliyalashtirish usullari 13. Xavflarni boshqarish uchun moliyaviy vositalar 14. Xavf diagnostikasining uslubiy arsenal 15. Xavflarni boshqarish vositalari 16. Siyosiy xavflarni baholash usullari 17. Xavflarni boshqarish qoidalari 18. Tibbiy sug'urta bilan bog'liq xavflar 19. Xavflarni boshqarish vositasi sifatida xodimlarni tizimli o'qitish 20. Tibbiy tashkilotlar tarmog'ida intsident voqea xabar tizimi 21. Jamoaviy taym-aut menejment xavfi 22. Tibbiy va huquqiy menejmenti xavfi 23. Xorijiy mamlakatlarda tibbiy xavflarni boshqarish 24. Tibbiyot muassasalarida xavflarni boshqarish tizimini joriy etish jaraeni 25. Tibbiyot muassasalarida jamoaviy ish faoliyatini kuzatish orqali baholash 26. Tibbiyot muassasalarida jinoiy beparvolik muammoni menejment xavfi nuqtai nazaridan hal qilish – xorijiy mamlakatlar tajribasi 27. Shifoxona qonunchiligi (xorijiy davlatlar tajribasi) 28. Sog'liqni saqlash muassasalari misolida tashkilotda xavfni rejalashtirish 29. Axborot xavfini baholash 30. Odamlarning individual va jamoaviy xatti-harakatlari va xavfni boshqarish <p>Talabalarga referat tayorlash va uni mustaqil o'zlashtirilgan mavzular bo'yicha prezentatsiya qilish tavsiya etiladi.</p>
3.	<p style="text-align: center;">VI. Ta'lim natijalari/ kasbiy kompetentsiyalar</p> <p>Talaba bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tashkilotda menejment xavfi tizimini yaratishning nazariy va amaliy asoslari; • moliyaviy bo'lmagan xavflarni tahlil qilish va baholashning uslubiy usullari; • tashkilot faoliyati xavfini kamaytirish usullari • menejment xavfining zamonaviy jihatlari <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi;</i> (bilim)

	<ul style="list-style-type: none"> • xavf holatini tahlil qilish; • tashkilotning xavflarini aniqlash va identifikatsiyalash • tashkilot tomonidan xavfli qaror qabul qilish imkoniyatini baholash • xavfni baholash usullarini qo'llash <i>foydalana olishi; (ko'nikma)</i> • xavf omillarini aniqlash ko'nikmalari • xavflarni tahlil qilish va ko'nikmalarni tahlil qilish • tashkilotning xavf matritsasini yaratish • xavf-xatarga qarshi choralarni tanlash usullari <i>kabi ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)</i>
4.	<p style="text-align: center;">VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interfaol o'yinlar; • Seminar(mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • Guruhlarda ishlash; • Taqdimotlarni kiritish; • Individual loyihalar; • Jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar. • Hamkorlikda ishlash va himoya qilish loyihalari
5.	<p style="text-align: center;">VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Joriy nazorat shaklida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, oraliq va yakuniy nazorat turlari bo'yicha yozma ishni muvoffaqiyatli topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hopkin, Paul. Fundamentals of risk management : understanding, evaluating, and implementing effective risk management / Paul Hopkin., 2017. 2. Вяткин, В. Н. Риск-менеджмент : учебник / В. Н. Вяткин, В. А. Гамза, Ф. В. Маевский. — 2-э изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2016. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Управление рисками в медицине / К. Х. Бекер, С. Блеле, Э. Х. Бюле [и др.]. – Москва: Общество с ограниченной ответственностью Издательская группа "ГЕОТАР-Медиа", 2022. 2. Бартон Т., Шенкир У., Уокер П. Риск- менеджмент. Практика ведущих компаний.: Пер. с англ. - М.- Издательский дом «Вилиямс», 2008. 3. Никаноров П.А., Управление рисками в менеджменте качества:

	<p>учебник.— СПб.: Изд-во Университета при МПА ЕврАзЕС, 2019.</p> <p>4. Омарова З.Н. Риск-менеджмент : учебное пособие / З. Н. Омарова. — Казан : Изд-во «Бук», 2017.</p> <p style="text-align: center;">Internet saytlari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. https://www.standardsuk.com/ 2. http://www.coso.org/ 3. http://www.frc.org.uk/ 4. http://www.theirm.org/ 5. http://www.iso.org/ 6. http://www.hm-treasury.gov.uk/ 7. http://www.mca.org.uk/ 8. http://www.ready.gov/ 9. http://www.apm.org.uk/ 10. http://www.londonstockexchange.com/ 11. http://www.airmic.com/ 12. http://www.cabinetoffi/ 13. http://www.cica.ca/ 14. http://www.icaew.com/ 15. http://www.theiia.org/
7.	<p>Toshkent tibbiyot akademiyasi tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p> <p>Modulning o'quv dasturi Toshkent tibbiyot akademiyasining 2022 yil "5" o8 dagi 246 -sonli buyrug'i (buyruqning 2 -ilovasi) bilan tasdiqlangan.</p> <p>O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i F.X. Azizova</p>
8.	<p>Modul uchun ma'sullar:</p> <p>Xudaykulova G.K. - TTA, Jamoat salomatligi va menejment kafedrası mudiri, t.f.d.</p> <p>Ilyasova M.M. - TTA, Jamoat salomatligi va menejment kafedrası assistenti, tibbiyot fanlari nomzodi</p> <p>Yuldasheva F.U. – TTA, Jamoat salomatligi va menejment kafedrası katta o'qituvchisi</p> <p>Zaxidov Dj. M. - TTA, Jamoat salomatligi va menejment kafedrası assistenti</p>

9.	<p>Taqrizchilar: Ichki taqrizchi: Avezova G.S. - TTA, Jamoat salomatligi maktabi dotsenti, t.f.n.</p> <p>Tashqi taqrizchi: Iskandarova Sh.T. - ToshPI, “Jamoat salomatligi, sog‘liqni saqlashni boshqarish” kafedrası mudiri, tibbiyot fanlari doktori, professor</p>
-----------	--